

Шаршаткін Д. Структура, критерії та показники професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том 12, № 8. С. 102-107. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i8-014>.

Sharshatkin D. Struktura, kryterii ta pokaznyky profesiinoi kompetentnosti ofitseriv – fakhivtsiv z orhanizatsii rozviduvalno-informatsiinoi roboty [Structure, criteria, and indicators of professional competence of officers - specialists in the organization of intelligence and information work]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2024. Vol. 12, No 8. S. 102-107. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i8-014>.

УДК 355.07:351.741.1(477)

DOI: 10.31110/2616-650X-vol12i8-014

Данило ШАРШАТКІН

Військова академія (м. Одеса), Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3362-2469>

sharshatkin.d@ukr.net

СТРУКТУРА, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Анотація. У статті представлено структуру, критерії та показники професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи. З'ясовано, що їхня професійна компетентність – це інтегративна характеристика особистості, яка поєднує в собі сукупність знань, навичок, умінь, а також особистісних якостей, що забезпечують здатність ефективно здійснювати професійну діяльність у сфері розвідувально-інформаційної роботи. У дослідженні використано підхід, який передбачає визначення критеріїв на основі структури професійної компетентності, що поєднує її основні компоненти. Структура професійної компетентності – це сукупність взаємопов'язаних компонентів, що визначають здатність фахівця ефективно виконувати професійні завдання. Вона складається з різних елементів, які формують цілісне уявлення про рівень підготовки, знань, навичок та особистісних характеристик, необхідних для здійснення професійної діяльності. До основних компонентів структури професійної компетентності доцільно включити: когнітивний, функціональний, мотиваційний, комунікативний, особистісний та рефлексивний компоненти. Кожен з цих компонентів є важливим для формування цілісної професійної компетентності та забезпечення готовності офіцера до виконання своїх функцій на високому професійному рівні. З урахуванням структури професійної компетентності запропоновано використовувати шість критеріїв, які відображають зміст і відповідають її структурним компонентам. Для комплексної оцінки професійної компетентності офіцерів-фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи доцільно використовувати поєднання різних методів. Для оцінки рівнів сформованості професійної компетентності офіцерів-фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи доцільно використовувати шкалу, яка відображає ступінь володіння необхідними знаннями, навичками та компетенціями. Шкала передбачає чотири рівні: початковий рівень (недостатній), середній рівень (базовий), достатній рівень (просунутий), високий рівень (професійний).

Ключові слова: критерії, показники та рівні; структура професійної компетентності; діагностика; фахівці з організації розвідувально-інформаційної роботи; курсанти; майбутні офіцери; професійна підготовка.

Danylo SHARSHATKIN

Military Academy (Odesa), Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3362-2469>

sharshatkin.d@ukr.net

STRUCTURE, CRITERIA, AND INDICATORS OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF OFFICERS - SPECIALISTS IN THE ORGANIZATION OF INTELLIGENCE AND INFORMATION WORK

Abstract. The article presents the structure, criteria, and indicators of professional competence of officers – specialists in the organization of intelligence and information work. It has been found that the professional competence of officers – specialists in the organization of intelligence and information work – is an integrative characteristic of a personality that combines a set of knowledge, skills, abilities, and personal qualities which ensure the ability to effectively carry out professional activities in the field of intelligence and information work. The study results have led to the conclusion that the main components of the structure of professional competence should include: cognitive, functional, motivational, communicative, personal, and reflective components. The study uses the approach of defining criteria based on the structure of professional competence, which combines its main components. The structure of professional competence is a set of interrelated components that determine the specialist's ability to effectively professional tasks perform. It consists of various elements that form a holistic view of the level of training, knowledge, skills, and personal characteristics required for professional activity. The main components of the structure of professional competence should include cognitive, functional, motivational, communicative, personal, and reflective ones. Each of these components is important for forming holistic professional competence and ensuring the officer's readiness to perform their functions at a high professional level. Given the structure of professional competence, it is proposed to use six criteria that reflect the content and correspond to its structural components. For a comprehensive assessment of the professional competence of officers – specialists in the organization of intelligence and information work, it is advisable to use a combination of different methods. To assess the levels of professional competence of officers specializing in the organization of intelligence and information work, it is advisable to use a scale that reflects the degree of mastery of the necessary knowledge, skills, and competencies. The scale includes four levels: initial level (insufficient), intermediate level (basic), sufficient level (advanced), and high level (professional).

Keywords: criteria, indicators, and levels; structure of professional competence; diagnostics; specialists in the organization of intelligence and information work; cadets; future officers; professional training.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи обумовлена тим, що в умовах відкритої повномасштабної війни росії проти України роль розвідувально-інформаційної роботи є ключовою. Ефективна організація розвідки дозволяє попереджати і нейтралізувати потенційні загрози, забезпечувати прийняття обґрунтованих рішень керівництвом Збройних Сил України та органів державної влади. З огляду на це зростає потреба в підготовці висококваліфікованих офіцерів, здатних організовувати та здійснювати розвідувальні операції, аналізувати отриману інформацію та надавати рекомендації щодо її використання. Формування професійної компетентності таких фахівців потребує спеціалізованої підготовки, яка враховує специфіку сучасних технологій і методів розвідки, розвиток інформаційних технологій та кіберпростору, що значно впливає на методи ведення розвідки. Це вимагає від офіцерів не лише знань традиційних методів розвідувальної роботи, але й умінь використовувати новітні технології для збору, аналізу та передачі інформації. Компетентні фахівці з розвідувально-інформаційної роботи є критично важливими для захисту національних інтересів та підтримання міжнародної стабільності. Вони відіграють важливу роль у виявленні та протидії тероризму, організованій злочинності, контрабанді та іншим загрозам.

Отже, дослідження формування професійної компетентності майбутніх офіцерів-фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи є актуальним і необхідним для підготовки кваліфікованих кадрів, здатних ефективно діяти в умовах сучасних викликів та загроз.

Професійну компетентність офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи можна визначити як інтегративну характеристику особистості, яка поєднує в собі сукупність знань, навичок, умінь, а також особистісних якостей, що забезпечують здатність ефективно здійснювати професійну діяльність у сфері розвідувально-інформаційної роботи. Вона охоплює розуміння та вміння застосовувати сучасні методи і засоби збору, обробки, аналізу та інтерпретації інформації, прийняття оперативних рішень, організацію та координацію розвідувальних операцій, а також здатність працювати в умовах стресу та високої відповідальності, дотримуючись етичних норм та принципів військової служби.

Для діагностики сформованості професійної компетентності потрібно визначити її структуру, критерії та показники, а також охарактеризувати рівні, на яких вона може проявлятися.

Аналіз досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ, формування та розвиток їхніх професійно-особистісних якостей і набуття визначених освітньо-професійними програмами загальних, фахових, військово-професійних і військово-спеціальних компетентностей неодноразово були предметом вітчизняних науковців. У своїх публікаціях А. Балендр [1], С. Білявець [2], А. Галімов [3], О. Діденко [4], О. Маслій [5], В. Мірошніченко [6], О. Ставицький [6] та інші розглядають теоретичні та методичні аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів і військовослужбовців сил сектору безпеки і оборони. Деякі проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців військової розвідки розглядали І. Шумков [7] та Л. Романишина [7]. Однак вирішення наукового завдання щодо визначення структури, критеріїв та показників професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи не було предметом окремого дослідження.

Метою статті є визначення структури, критеріїв та показників професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи.

Виклад основного матеріалу. Результати аналізу наукових публікацій, у яких йдеться про діагностику компетентності або професійно-важливих властивостей майбутніх фахівців дозволяють зробити висновок, що «критерій потрібно розуміти як засіб, інструмент оцінки, а не самою оцінкою. Це ознака, яку беруть за основу класифікації» [8, с. 20].

У дослідженні ми виходимо з того, що за основу класифікації для визначення критеріїв доцільно обрати структуру професійної компетентності, що поєднує її основні компоненти. Це є цілком логічним, оскільки дозволить забезпечити кількісне визначення проявів основних компонентів лідерської компетентності.

З огляду на це визначимо структуру професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи.

Результати узагальнення наукової літератури, зокрема праць С. Білявця [2], А. Галімова [3], О. Діденка [3], дозволяють зробити висновок, що структура професійної компетентності – це сукупність взаємопов'язаних компонентів, що визначають здатність фахівця ефективно виконувати професійні завдання. Вона складається з різних елементів, які формують цілісне уявлення про рівень підготовки, знань, навичок та особистісних характеристик, необхідних для здійснення професійної діяльності.

Результати дослідження, зокрема аналізу наукових публікацій [5], [8], [9], [10] та вимог нормативних документів з питань підготовки офіцерського складу дозволяють стверджувати, що компонентами професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-

інформаційної роботи є військово-спеціальні компетентності, які визначають спеціалізацію їхньої підготовки, а також здатності та уміння, серед яких:

- здатність організовувати розвідувальне забезпечення підрозділів військової частини під час планування та управління виконання завдань за призначенням, планувати збір розвідувальної інформації (даних), розробляти інформаційні (звітні інформаційні) документи підрозділу (органу, військової частини), здійснювати аналіз завдань та інформації, визначати її пріоритетність, джерела її добування, здійснювати розвідувально-аналітичну діяльність та оцінку обстановки із використанням процедур НАТО;

- здатність використовувати передові інформаційні технології та комп'ютерні програми, що дають можливість створення та ведення баз даних; уміння аналізувати інформаційні масиви, швидко та ефективно здійснювати аналіз систем взаємопов'язаних об'єктів, динаміки послідовних подій тощо.

Водночас, на думку вчених [7] у структурі професійної компетентності офіцерів в сфері розвідувально-інформаційної роботи доцільно виокремити технічні знання (розуміння сучасних технологій збору та обробки інформації, використанні спеціальних інформаційних систем та обладнання, вміння працювати з криптографічними технологіями тощо), аналітичні навички (здатність систематизувати та аналізувати великі обсяги інформації, вміння робити висновки та прогнозувати події на основі аналізу розвідувальних даних, здатність визначати ключові моменти та тренди), комунікативні навички (здатність ефективно спілкуватися з іншими членами колективу; навички ведення звітності та документування результатів роботи, високий рівень навичок у роботі з таємною інформацією), лідерські якості (здатність керувати розвідувальними операціями та командою; вміння приймати стратегічні рішення в умовах невизначеності, спроможність мотивувати та підтримувати високий рівень професійної відданості у підлеглих), етичні стандарти (розуміння та дотримання етичних норм у сфері розвідки, відповідальне використання інформації та дотримання законодавства, спроможність працювати в інтересах національної безпеки з дотриманням етичних принципів).

Ця структура враховує різноманітні аспекти та вимоги, які стосуються професійної компетентності офіцерів у сфері розвідувально-інформаційної роботи.

Проте в умовах правового режиму воєнного стану обсяг функцій, що покладаються на офіцерів цієї спеціальності, суттєво збільшуються, оскільки з початком військової агресії російської армії проти ЗСУ актуалізувалися функції військового спрямування, зокрема планування, організація та ведення основних видів загальновійськового бою, організація основних видів бойового забезпечення підрозділу, протидія противнику в разі нападу чи диверсій, застосування вогневих засобів, що є на озброєнні розвідувальних підрозділів, підтримка життєдіяльності військовослужбовців в автономних умовах у різних фізико-географічних умовах під час виконання бойових завдань тощо. З огляду на це до основних компонентів структури професійної компетентності доцільно включити: когнітивний, функціональний, мотиваційний, комунікативний, особистісний та рефлексивний компоненти.

Когнітивний компонент охоплює професійні знання з теорії та практики, необхідні для виконання професійних обов'язків. Це знання про методи і засоби розвідувально-інформаційної роботи, специфіку військової служби, актуальні міжнародні стандарти, правові норми та інші аспекти.

Функціональний компонент охоплює практичні навички та вміння, необхідні для виконання конкретних завдань у професійній сфері, зокрема вміння застосовувати знання на практиці, керувати підлеглими, організовувати розвідувальні операції, аналізувати отриману інформацію, приймати рішення в умовах обмеженого часу та інших обставин.

Мотиваційний компонент характеризує внутрішню мотивацію до професійної діяльності, ціннісні орієнтації, інтереси, професійну етику та відповідальність. Він визначає прагнення до професійного зростання, самовдосконалення та готовність виконувати службові обов'язки в будь-яких умовах.

Комунікативний компонент охоплює навички міжособистісного спілкування, здатність ефективно взаємодіяти з колегами, підлеглими, керівництвом та іншими організаціями, здатність до координації дій у команді, ведення переговорів та передача інформації в критичних ситуаціях.

Особистісний компонент стосується індивідуальних психологічних характеристик особистості, які впливають на професійну діяльність. Йдеться про такі риси характеру, як стійкість до стресу, самодисципліна, лідерські якості, відповідальність, самоконтроль та здатність адаптуватися до змінних умов.

Рефлексивний компонент включає здатність до самоаналізу та саморефлексії, критичне мислення, оцінювання власної діяльності та визначення напрямків для подальшого професійного розвитку.

Кожен з цих компонентів є важливим для формування цілісної професійної компетентності та забезпечення готовності офіцера до виконання своїх функцій на високому професійному рівні.

Отже, офіцер – фахівець з організації розвідувально-інформаційної роботи повинен мати високий рівень професійної компетентності, яка є поєднанням професійних знань, вмінь і навичок, системи психологічних якостей, військово-професійних властивостей і рис характеру, а також досвіду професійної діяльності.

Формування цих компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи передбачає якісну професійну підготовку у ВВНЗ з урахуванням вимог МОН України до змісту освітньо-професійних програм та вимог МОУ України в частині загального рівня підготовки офіцерів.

Для діагностики професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи необхідно визначити критерії, показники та відповідні методи оцінювання. Це дозволить комплексно оцінити рівень підготовки та стан сформованості професійної компетентності офіцерів.

З урахуванням структури професійної компетентності запропоновано використовувати шість критеріїв, які відображають зміст і відповідають її структурним компонентам.

Для діагностики теоретичних знань, необхідних для професійної діяльності запропоновано використовувати *знаннявий* критерій, а його показниками визначити:

- рівень знання основ теорії розвідувально-інформаційної роботи;
- знання сучасних технологій збору та аналізу інформації;
- знання правових норм, що регулюють діяльність у сфері розвідки;
- розуміння міжнародних стандартів і практик розвідувальної роботи.

Методами діагностики зазначених показників є тестування щодо знань теоретичних аспектів розвідувально-інформаційної роботи; усні опитування та інтерв'ю; аналіз документів та письмових робіт офіцерів.

Функціональному компоненту професійної компетентності відповідає *практичний* критерій, який відображає здатність офіцерів ефективно застосовувати знання на практиці. Його показниками є:

- навички організації та проведення розвідувальних операцій;
- здатність аналізувати розвідувальну інформацію та робити обґрунтовані висновки;
- вміння приймати рішення в умовах невизначеності та обмеженого часу;
- рівень володіння технічними засобами та програмним забезпеченням для аналізу інформації.

Методами діагностики зазначених показників є оцінка практичних завдань та кейсів; симуляційні вправи та рольові ігри; спостереження за діяльністю в реальних умовах або під час навчальних тренувань.

Мотиваційний критерій відображає рівень внутрішньої мотивації та зацікавленості офіцера у професійній діяльності. Його показниками є:

- професійні цінності та орієнтації;
- мотивація до професійного зростання та самовдосконалення;
- готовність виконувати завдання в екстремальних умовах.

Методами діагностики зазначених показників є психологічні тести (тести мотивації), анкетування та опитування; інтерв'ю з елементами коучингу.

Комунікативний критерій відображає здатність ефективно взаємодіяти з колегами, підлеглими та іншими службами. Його показниками є:

- здатність до ефективного міжособистісного спілкування;
- навички роботи в команді та координації дій;
- вміння вести переговори та представляти інтереси служби;

Щодо методів діагностики, то це спостереження за груповою роботою та комунікацією; рольові ігри та симуляції ситуацій переговорів; «оцінка 360 градусів» (зворотній зв'язок від колег, підлеглих, керівництва).

Особистісний критерій відображає індивідуальні психологічні якості, що впливають на професійну діяльність. Його показниками є:

- рівень стресостійкості та емоційної стабільності;
- лідерські якості та самодисципліна;
- здатність до адаптації в умовах змін та невизначеності;

Методами діагностики зазначених показників є психологічні тести на визначення особистісних рис, спостереження та експертне оцінювання поведінки в стресових ситуаціях, інтерв'ю та опитування щодо особистісного розвитку.

Останній критерій – *рефлексивний*, відображає здатність офіцера до самоаналізу та критичного оцінювання власної діяльності. Його розкривають такі показники:

- здатність до самокритики та самооцінки;
- вміння визначати та аналізувати помилки;

готовність до постійного професійного саморозвитку. Щодо методів діагностики, то це самооцінка (заповнення спеціальних анкет), рефлексивні інтерв'ю, аналіз рефлексивних щоденників або звітів.

Для комплексної оцінки професійної компетентності офіцерів-фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи доцільно використовувати поєднання різних методів, таких як:

кейс-методи (аналіз конкретних ситуацій, що дозволяє оцінити практичні навички та здатність застосовувати знання в реальних умовах); атестація та сертифікація (оцінювання рівня професійної підготовки на підставі встановлених стандартів); моделювання ситуацій (створення реалістичних умов для перевірки навичок і вмінь офіцерів); метод експертних оцінок (залучення досвідчених фахівців для оцінювання компетентності на підставі їхнього професійного досвіду). Комплексний підхід до діагностики професійної компетентності забезпечує більш об'єктивну та багатогранну оцінку готовності офіцерів до виконання їхніх професійних обов'язків.

Щодо рівнів сформованості професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи, то результати аналізу наукових праць та публікацій, у яких розглядаються питання моніторингу та вимірювання компетентності дозволили зробити висновок що переважна більшість дослідників пропонують шкалу від 3-х до 5-ти рівнів. Водночас шкала з чотирма рівнями дозволить докладно надати характеристику рівнів професійної компетентності та корелюватиме зі шкалою оцінювання навчальних досягнень, яка використовується у ВВНЗ відповідно до положень про порядок та систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Ця система оцінювання знань здобувачів вищої освіти передбачає чотири бальну систему, де фактично «незадовільна» оцінка передбачає 2 бали, оцінка «задовільно» – 3 бали, оцінка «добре» – 4 бали, а оцінка «відмінно» – 5 балів.

Отже, для оцінки рівнів сформованості професійної компетентності офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи доцільно використовувати шкалу, яка відображає ступінь володіння необхідними знаннями, навичками та компетенціями. Шкала передбачає такі рівні:

1) початковий (недостатній). На цьому рівні офіцер володіє базовими знаннями про розвідувально-інформаційну роботу, але йому не вистачає практичних навичок та досвіду для ефективного виконання завдань. Професійні вміння розвинені на мінімальному рівні. Цей рівень характеризується обмеженим знанням теоретичних основ, відсутністю або недостатністю практичних навичок, недостатньою мотивацією або професійною зацікавленістю, відсутністю досвіду в організації розвідувальних операцій, обмеженою здатністю до самостійної роботи і прийняття рішень;

2) середній (базовий) характеризується тим, що офіцер володіє необхідними знаннями та базовими навичками для виконання професійних завдань під контролем або з допомогою більш досвідчених колег. Є основна професійна мотивація та зацікавленість у професійному розвитку. Цей рівень передбачає знання теоретичних аспектів на середньому рівні, наявність базових навичок виконання завдань з організації розвідувальної роботи, основну мотивацію до професійної діяльності, здатність працювати в команді та виконувати прості завдання, обмежені лідерські якості та навички комунікації.

3) достатній (просунутий) передбачає, що офіцер має добрі теоретичні знання та володіє практичними навичками, необхідними для самостійного виконання більшості професійних завдань. Може брати на себе відповідальність за організацію розвідувальних операцій і приймати рішення в умовах невизначеності. Основні характеристики цього рівня передбачають добре знання теоретичних і практичних аспектів роботи; розвинені практичні навички для виконання завдань розвідки, стійку мотивацію до професійного зростання, здатність ефективно працювати як самостійно, так і в команді, розвинені лідерські якості та комунікативні навички.

4) високий (професійний) є найвищим і передбачає, що офіцер демонструє високий рівень професійної компетентності, вільно застосовує знання та навички у складних ситуаціях, є експертом у своїй галузі та може керувати складними розвідувальними операціями. Має місце висока мотивація до постійного самовдосконалення.

Цей рівень характеризують глибокі теоретичні знання та значний практичний досвід, вільне володіння навичками, необхідними для виконання складних завдань, висока мотивація до інновацій та вдосконалення професійної діяльності, вміння приймати рішення в умовах невизначеності та тиску, високі лідерські та комунікаційні навички, здатність вести за собою команду.

Використання такої шкали дозволяє оцінити рівень підготовки майбутніх офіцерів на різних етапах їхньої навчально-професійної діяльності, визначити напрямки для подальшого навчання і розвитку, орієнтуючись на слабкі сторони кожного офіцера, створити індивідуальні плани професійного розвитку для підвищення рівня професійної компетентності.

Висновки. Визначення діагностичного апарату для дослідження сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи дозволяє у подальшому з'ясувати її стан в умовах освітнього процесу у вищому військовому навчальному закладі та провести констатувальний етап експерименту шляхом за допомогою визначених методів.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження передбачають збір емпіричних даних щодо сформованості професійної компетентності, їх аналіз та обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з організації розвідувально-інформаційної роботи.

Список використаних джерел

1. Балендр А. Уніфікація підготовки фахівців у сфері охорони кордону як науково-педагогічна проблема (на основі світового досвіду). *Науковий огляд*. 2018. Т. 7. № 50. С. 66–74.
2. Білявець С., Руденко Л. Особливості моніторингу якості підготовки майбутніх офіцерів щодо контролю за організацією та веденням військового господарства у прикордонних підрозділах. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2022. Том 30 № 3. С. 71–86.
3. Діденко О. В., Галімов А. В., Довгань В. І. Педагогічні засади формування управлінської культури майбутніх офіцерів прикордонників у процесі фахової підготовки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні науки*. 2017. № 4. С. 179–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2017_4_17.
4. Діденко О. В., Веретільник В. В. Обґрунтування педагогічних умов розвитку військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі магістерської підготовки. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2017. № 2 (10). С. 46–50.
5. Діденко О. В., Андрощук О. С., Маслій О. М., Балендр А. В., Білявець С. Я. Використання електронних освітніх ресурсів у підготовці майбутніх офіцерів прикордонних підрозділів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. №80(6). С. 39–57. <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.3816>
6. Ставицький О., Мірошніченко В. Комунікативна культура як інструмент успіху в професійній діяльності майбутнього офіцера-прикордонника. *Вісник науки та освіти*, № 5(11) (2023). DOI: 10.52058/2786-6165-2023-5(11)-737-747.
7. Шумков І., Романишина Л. Деякі проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців військової розвідки. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 25 листопада 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 359 с. С. 205–208.
8. Ворохобіна Д. Л. Peculiarities of diagnostics of the formation of leadership competence of future specialists in navigation and ship handling. *Osvita. Innovatika. Praktyka*. 2023. Т. 11, № 8. С. 19–24.
9. Кіріакіді О., Діденко О. Результати дослідження та досвід розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів військово-морських сил збройних сил України у процесі професійної підготовки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2024. № 1 (36).
10. Діденко О., Козубцов І. Професійні вимоги до офіцерського складу сил сектору безпеки та оборони. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2022. № 3(30). С. 180–197.

References

1. Balendr A. Unifikatsiia pidhotovky fakhivtsiv u sferi okhorony kordonu yak naukovu-pedahohichna problema (na osnovi svitovoho dosvidu). *Naukovyi ohliad*. 2018. T. 7. № 50. S. 66–74.
2. Biliavets S., Rudenko L. Osoblyvosti monitoryngu yakosti pidhotovky maibutnikh ofitseriv shchodo kontroliu za orhanizatsiieiu ta vedenniam viiskovoho hospodarstva u prykordonnykh pidrozdilakh. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia : pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi : Vyd-vo NADPSU, 2022. Tom 30 № 3. S. 71–86.
3. Didenko O. V., Halimov A. V., Dovhan V. I. Pedahohichni zasady formuvannia upravlinskoi kultury maibutnikh ofitseriv prykordonnykh u protsesi fakhovoi pidhotovky. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Pedahohichni nauky*. 2017. № 4. S. 179–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2017_4_17.
4. Didenko O. V., Veretilnyk V. V. Obgruntuvannia pedahohichnykh umov rozvytku viiskovo-spetsialnoi kompetentnosti ofitseriv-prykordonnykh u protsesi mahisterskoi pidhotovky. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2017. № 2 (10). S. 46–50.
5. Didenko O. V., Androshchuk O. S., Maslii O. M., Balendr A. V., Biliavets S. Ya. Vykorystannia elektronnykh osvitnykh resursiv u pidhotovtsi maibutnikh ofitseriv prykordonnykh pidrozdiliv. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 2020. №80(6). S. 39–57. <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.3816>
6. Stavytskyi O., Miroshnichenko V. Komunikativna kultura yak instrument uspikhu v profesiinii diialnosti maibutnoho ofitsera-prykordonnyka. *Visnyk nauky ta osvity*, № 5(11) (2023). DOI: 10.52058/2786-6165-2023-5(11)-737-747.
7. Shumkov I., Romanyshyna L. Deiaki problemy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv viiskovoi rozvidky. *Innovatsii v osviti: realii ta perspektyvy rozvytku* : materialy II Mizhnarodnoi naukovu-praktychnoi konferentsii (m. Ternopil, 25 lystopada 2021 r.). Ternopil : ZUNU, 2021. 359 s. S. 205–208.
8. Vorokhobina D. L. Peculiarities of diagnostics of the formation of leadership competence of future specialists in navigation and ship handling. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2023. T. 11, № 8. S. 19–24.
9. Kiriakidi O., Didenko O. Rezultaty doslidzhennia ta dosvid rozvytku mediahramotnosti maibutnikh ofitseriv viiskovo-morskykh syl zbroinykh syl Ukrainy u protsesi profesiinoi pidhotovky. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia: pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo NADPSU, 2024. № 1 (36).
10. Didenko O., Kozubtsov I. Profesiini vymohy do ofitserskoho skladu syl sektoru bezpeky ta oborony. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia: pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo NADPSU, 2022. № 3(30). S. 180–197.